

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวน สุภาษิต และคำพังเพย ในภาษาญี่ปุ่นกับภาษาไทยที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับพืช

A Study of Comparative of Japanese and Thai Idioms, Proverbs, and Aphorisms in the Topic of Plants

Vocabulary

กันทิมา ถ้ำวาปี^{*1} มนสิชา แก้วนนไชย²

Kanthima Thamwapee^{*1} Monsicha Kaewnanchai²

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หรือรณลักษณะของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับพืชหรือสิ่ง
นำมาเปรียบเปรยในสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย และเปรียบเทียบความเหมือน
และความแตกต่างทางความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับพืชหรือสิ่งนำมาเปรียบเปรย
ในสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย โดยคัดเลือกสำนวนจำนวน 6 คู่ ศึกษาโดย
วิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย ตามกรอบทฤษฎีของยูจิน ไนดา (Nida, 1979)
และเพียร์รีรี วงศ์วิภาณนธ์ (2525) จากการศึกษาพบว่าคำศัพท์หรือสิ่งนำมาเปรียบเปรย
ในสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยนั้นถึงแม้จะเป็นคำศัพท์ในหมวดที่ต่างกัน
แต่ก็มีอรรถลักษณะหลักบางอย่างร่วมกัน เช่น รูปร่าง คุณค่าด้านการใช้งาน และ

* Corresponding author, e-mail: th.kanthima@gmail.com

¹ นักศึกษาปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Undergraduate student, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

ความสวยงาม เป็นต้น อรรถลักษณะของคำศัพท์จะแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของคำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กัน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้คำศัพท์สองคำที่มีลักษณะแตกต่างกันสามารถสื่อความหมายโดนัยในเชิงเดียวกันได้ นอกจากนี้แม้ว่าสำนวนที่เกี่ยวข้องกับพืชของภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยที่ได้ศึกษาในครั้งนี้จะมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันทางด้านความหมายของสำนวน แต่ในด้านของเอกลักษณ์ของสิ่งที่น่าสนใจมาเปรียบเทียบในสำนวนยังคงมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่แสดงออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: สำนวน การเปรียบเทียบ อรรถลักษณะ

Abstract

The purposes of this study included 1) To analyze the semantic feature of plant vocabulary or things to metaphor in Japanese and Thai idioms, proverbs, and aphorisms. 2) To compare the similarities and differences in the meaning of plants vocabulary or things to metaphor in Japanese and Thai idioms, proverbs, and aphorisms. In this study, 6 pairs of idioms were selected and the researcher used the semantic component analysis method according to the analysis procedures of Eugene A. Nida (Nida, 1979) and Peansiri Vongvipanond (2525) applying to study and analyze data. The study found that, although the vocabulary or things to metaphor in Japanese and Thai idioms, proverbs and aphorisms are in different categories, but they have some common meaning such as shape, functional value, beauty, etc. The semantic feature of vocabulary shown the similarities and differences of

the related in vocabulary. It was an important part that allowed two different vocabulary to convey the same meaning. In addition, although the idioms, proverbs, and aphorisms about plants vocabulary in Japanese and Thai selected for this study are similar in terms of meaning, but in terms of the uniqueness of the things that are used in idioms, there are still characteristics of the national identity that can be clearly demonstrated.

Keywords: idioms metaphor semantic feature

บทนำ

ในปัจจุบันการเรียนรู้สำนวน สุภาษิต และคำพังเพยของแต่ละประเทศถือได้ว่าเป็นทางลัดในการเรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของประเทศนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ธนาคม มีทรัพย์บรรจง (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงความหมายของ สำนวน สุภาษิต และคำพังเพย ไว้ว่า สำนวน หมายถึง คำกล่าวสั้น ๆ กระชับรัดกุม แต่ไม่มีความหมายตรงตามตัวอักษร จะมีความหมายแปลกไปจากความหมายเดิมที่ใช้กันเป็นปกติในวัฒนธรรม หรือที่เรียกว่าความหมายโดยนัย ส่วนสุภาษิต หมายถึง คำพูดที่พูดออกมาอาจเป็นท่วงทำนอง สำนวน โวหาร หรือคำพังเพยเป็นข้อความสั้น ๆ กะทัดรัด แต่มีความหมายชัดเจน ลึกซึ้ง มีคติสอนใจ หรือให้ความจริงเกี่ยวกับความคิดและแนวปฏิบัติสามารถพิสูจน์และเชื่อถือได้ และ คำพังเพย หมายถึง ถ้อยคำที่เรียบเรียงขึ้นมาเป็นความหมายกลาง ๆ คือ ไม่เน้นการสั่งสอน แต่ก็แฝงคติเตือนใจ มีลักษณะคล้ายสุภาษิตแต่ไม่ได้สอนใจหรือให้ความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้โดยตรงเป็นคำกล่าวที่มีลักษณะ ตีชม แสดงความเห็นอยู่ในตัว จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สำนวน สุภาษิต และคำพังเพย

มีความหมายที่ไม่ต่างกันมาก กล่าวคือ สำนวน สุภาษิต และคำพังเพย หมายถึง ประโยค หรือ ถ้อยคำสั้น ๆ ที่มีความหมายลึกซึ้งกินใจ และเป็นความหมายโดยนัย ต้องมีการตีความ ถึงจะเข้าใจ มักใช้สำนวนเพื่อเป็นคำพูดในเชิงเตือนสติ หรือชี้แนะให้ประพฤติปฏิบัติ ตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่พึงงาม ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “สำนวน” ทั้งหมด

การใช้สำนวนในการสื่อสารนั้น เป็นการให้ความหมายโดยนัยหรือความหมาย ในเชิงอุปมา ด้วยเหตุนี้จึงมีสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในการเปรียบเทียบเพื่อให้เข้าใจ ความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิษ เป็นสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ และมีความคุ้นชินกับมนุษย์เป็นระยะเวลายาวนาน ดังนั้นมนุษย์จึงนำพิษมาเปรียบเทียบถึง สิ่งต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น สำนวนภาษาญี่ปุ่น 藪を突いて蛇を出す (yabu o tsuite hebi o dasu) แหย่พุ่มไม้ให้งูออกมา เปรียบเทียบกับ สำนวนภาษาไทย แหกหญ้า ให้งูตื่น เป็นต้น เมื่อพิจารณาจากความหมายแล้วมีความเหมือนกัน คือ “การสร้าง ปัญหาหรืออันตรายให้กับตนเอง โดยการทำสิ่งที่ไม่จำเป็น” ความหมายโดยนัยของ สำนวนนี้ คือ การไปแหย่ให้งู ซึ่งเป็นสิ่งที่อันตรายออกมาจากหญ้าที่เป็นที่ซ่อนตัวของ มัน ซึ่งทำไปก็มีแต่จะเกิดอันตรายกับตัว ทำไปก็ไม่เกิดผลดีอะไร ถ้าดูความหมาย ตามพจนานุกรมก็จะยังไม่รู้ว่าสองคำนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ดังนั้นจึงจำเป็นต้อง มีความเข้าใจว่าอรรถลักษณะหรือองค์ประกอบทางความหมายของคำศัพท์ทั้งสองคำ นั้นมีความสัมพันธ์กันในด้านใด

ด้วยเหตุที่สำนวนของภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยมีความคล้ายคลึงกัน ทั้งใน ด้านความหมายและลักษณะการใช้ และยังแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของ ชาวญี่ปุ่นและชาวไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสำนวนภาษาญี่ปุ่นและ ภาษาไทย โดยเน้นไปที่สำนวนที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับพิษ

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. วิเคราะห์อรรถลักษณะของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับพืชหรือสิ่งที้นำมาเปรียบเปรยในสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย
2. เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับพืชหรือสิ่งที้นำมาเปรียบเปรยในสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย

แนวคิดและทฤษฎี

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย

การวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย เป็นวิธีการวิเคราะห์ความหมายของคำในวงความหมายหนึ่ง โดยการนำความหมายของคำมาแจกแจงเป็นส่วนความหมายย่อย ซึ่งคำย่อย ๆ ที่แยกออกมานั้น เรียกว่า อรรถลักษณะ เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นความสัมพันธ์ทางด้านความหมายของคำที่ศึกษาว่ามีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร ตามกรอบทฤษฎีของยูจิน ไนดา (Nida, 1979) และเพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ (2525)

การนำแนวคิดและทฤษฎีมาใช้ในการวิเคราะห์

1. กำหนดอรรถลักษณะและพิจารณาหมวด พิจารณาคำศัพท์ที่ใช้ในการเปรียบเปรยในสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย
2. วิเคราะห์ด้านความเหมือนและความแตกต่างทางความหมายของคำศัพท์หรือสิ่งที้นำมาเปรียบเปรย

ในการวิเคราะห์จะกำหนดให้อรรถลักษณะต่าง ๆ มีค่าเป็น 2 ค่า โดยใช้เครื่องหมาย + หรือ - ประกอบอรรถลักษณะนั้น

3. นำเสนอการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย ตัวอย่างดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่าง การนำเสนอการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย

	พืช	เกิดตามพื้นดิน	ลำต้นสูง
藪 (yabu) พุ่มไม้	+	+	+
หญ้า	+	+	-

วิธีการวิจัย

1. คัดเลือกสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับพืชจากหนังสือและเว็บไซต์ในขอบเขตการศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 สำนวนภาษาญี่ปุ่น ศึกษาและรวบรวมจากหนังสือ ‘เลียน’ แบบเด็กภาษาญี่ปุ่น *ことわざ・慣用句* สุภาชิต • สำนวน [これぞカンペキ! マンガでおぼえる ことわざ・慣用句] ของ ทากาชิ ไชโต้ แปลโดย สุภา ปัทมานันท์ ปีที่ตีพิมพ์ 2559 และเว็บไซต์ J-campus หัวข้อค้นหา สำนวนสุภาชิตภาษาญี่ปุ่น ปีที่เผยแพร่ 2552

1.2 สำนวนภาษาไทย ศึกษาและรวบรวมจากหนังสือ 8,000 สำนวนภาษาไทย ของ อริยานุวัตน์ สมารถกุล ปีที่ตีพิมพ์ 2559 และเว็บไซต์ Wordy Guru หัวข้อค้นหา สำนวนภาษาไทยพร้อมความหมาย ปีที่เผยแพร่ 2564

โดยผู้วิจัยจะคัดเลือกตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกที่ได้กำหนดไว้ คือ สำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับพืชที่นำมาวิเคราะห์นั้นจะต้องมีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันเท่านั้น และมีการอธิบายความหมายของสำนวนไว้อย่างชัดเจน

2. นำสำนวนที่ได้คัดเลือกมาจำแนกประเภทของสำนวนตามวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย โดยแบ่งประเภทตามอรรถลักษณะ ดังนี้

- 2.1 อรรถลักษณะเป็นพืชกับพืช
- 2.2 อรรถลักษณะเป็นพืชกับสิ่งอื่น

3. นำสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยที่แบ่งประเภทแล้วมาศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์อรรถลักษณะของคำศัพท์หรือสิ่งที่น่าสนใจนำมาเปรียบเทียบในสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายตามขั้นตอนการวิเคราะห์ของ ยูจิน ไนดา (Nida, 1979) และเพียรศิริ วงศ์วิภาณนท์ (2525)

3.2 ศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับพืชหรือสิ่งที่น่าสนใจนำมาเปรียบเทียบในสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย

4. สรุปผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

วิเคราะห์อรรถลักษณะของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับพืชหรือสิ่งที่น่าสนใจนำมาเปรียบเทียบในสำนวน โดยการจำแนกประเภทของสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยที่ได้คัดเลือกมาทั้งหมด 6 คู่สำนวน และใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายในการจำแนกประเภท ดังต่อไปนี้

1. อรรถลักษณะเป็นพืชกับพืช

อรรถลักษณะเป็นพืชกับพืช เป็นอรรถลักษณะของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับพืชหรือสิ่งที่น่าสนใจนำมาเปรียบเทียบเป็นพืชกับพืช กล่าวคือ สำนวนที่มีอรรถลักษณะด้านความหมายเกี่ยวข้องกับพืชในด้านต่าง ๆ โดยการนำสำนวนที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับพืชหรือชื่อเรียกพืชชนิดต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกับสำนวนที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับพืชหรือชื่อเรียกพืชชนิดต่าง ๆ ที่มีความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ได้ทั้งหมด 3 คู่สำนวน ได้แก่

สำนวนคู่ที่ 1 สำนวนภาษาญี่ปุ่น: 石が流れて木の葉が沈む

(ishi ga nagarete konoha ga shizumu)

หินลอยไปไม้จม

สำนวนภาษาไทย: กระเบื้องจะเพื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อยจะถอยจม

ความหมาย: เหตุการณ์ที่มีความวิปริตผิดปรกติไปจากเดิม

สำนวนคู่ที่ 1 สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 แสดงอรรถลักษณะของคำว่า “石 (ishi) หิน” กับ “กระเบื้อง”

	วัสดุ	หนัก	เป็นก้อน
石 (ishi) หิน	+	+	+
กระเบื้อง	+	+	-

ตารางที่ 3 แสดงอรรถลักษณะของคำว่า “木の葉 (konoha) ใบไม้” กับ “น้ำเต้า”

	พืช	เบา	เป็นแผ่น
木の葉 (konoha) ใบไม้	+	+	+
น้ำเต้า	+	+	-

สำนวนคู่ที่ 2 สำนวนภาษาญี่ปุ่น: 高嶺の花 (takane no hana) ดอกไม้บนยอดเขา
 สำนวนภาษาไทย: ชื่นกบนปลายไม้
 ความหมาย: การคาดหวังหรือใฝ่ฝันในสิ่งที่อยู่ไกลตัวมาก เกินที่มือจะเอื้อมถึง

สำนวนคู่ที่ 2 สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงอรรถลักษณะของคำว่า “高嶺の花 (takane no hana) ดอกไม้บนยอดเขา” กับ “ปลายไม้”

	พืช	ส่วนประกอบ ของต้นไม้	อยู่สูง	แตกกิ่งก้าน
高嶺の花 (takane no hana) ดอกไม้บนยอดเขา	+	+	+	-
ปลายไม้	+	+	+	+

สำนวนคู่ที่ 3 สำนวนภาษาญี่ปุ่น: 藪を突いて蛇を出す
 (yabu o tsutsuite hebi o dasu)
 แหย่พุ่มไม้ให้งูออกมา
 สำนวนภาษาไทย: แหกหญ้าให้งูตื่น
 ความหมาย: การสร้างปัญหาหรืออันตรายให้กับตนเอง โดยการทำสิ่งที่
 ไม่จำเป็น

สำนวนคู่ที่ 3 สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงอรรถลักษณะของคำว่า “藪 (yabu) พุ่มไม้” กับ “หญ้า”

	พืช	เกิดตามพื้นดิน	ลำต้นสูง
藪 (yabu) พุ่มไม้	+	+	+
หญ้า	+	+	-

2. อรรถลักษณะเป็นพืชกับสิ่งอื่น

อรรถลักษณะเป็นพืชกับสิ่งอื่น เป็นอรรถลักษณะของคำศัพท์หรือสิ่งที้นำมาเปรียบเปรยเป็นพืชกับสิ่งที่มีชีวิตหรือสิ่งที่ไม่มีชีวิตชนิดอื่น กล่าวคือ สำนวนภาษาญี่ปุ่นและสำนวนภาษาไทยที่มีความหมายตามหมวดบอกอรรถลักษณะแตกต่างกัน โดยที่สำนวนภาษาไทยที้นำมาเปรียบเทียบกับสำนวนภาษาญี่ปุ่นนั้น ในสำนวนไม่ได้มีการใช้คำศัพท์เกี่ยวกับพืชหรือสิ่งที้นำมาเปรียบเปรยไม่ได้เป็นพืช ได้ทั้งหมด 3 คู่ สำนวน ได้แก่

สำนวนคู่ที่ 4 สำนวนภาษาญี่ปุ่น: 麻の中の蓬 (asa no naka no yomogi)

หญ้าโยโมจิในดงปอ

สำนวนภาษาไทย: คบปราชญ์เป็นปราชญ์ คบพาลเป็นพาล

ความหมาย: การคบหากับคนดี จะทำให้คนผู้นั้นกลายเป็นคนดี

สำนวนคู่ที่ 4 สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงอรรถลักษณะของคำว่า “麻 (asa) ปอ” กับ “ปราชญ์”

	พืช	มนุษย์	สูง	ฉลาด	มีประโยชน์
麻 (asa) ปอ	+	-	+	-	+
ปราชญ์	-	+	+	+	+

สำนวนคู่ที่ 5 สำนวนภาษาญี่ปุ่น: 老い木は曲がらぬ (oiki wa magaranu)
ไม้แก่ไม่งอ

สำนวนภาษาไทย: สอนเด็กสอนง่าย สอนผู้ใหญ่สอนยาก

ความหมาย: หากไม้แก่ไขข้อบกพร่องเสียตั้งแต่ในตอนที่อายุน้อย ก็
จะแก้ไขในตอนที่มียายุมากแล้วไม่ได้

สำนวนคู่ที่ 5 สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงอรรถลักษณะของคำว่า “老い木 (oiki) ไม้แก่” กับ “ผู้ใหญ่”

	พืช	มนุษย์	ลำดับสูง
老い木 (oiki) ไม้แก่	+	-	+
ผู้ใหญ่	-	+	+

สำนวนคู่ที่ 6 สำนวนภาษาญี่ปุ่น: 花を持たせる (hana wo motaseru)
ให้ถือดอกไม้

สำนวนภาษาไทย: ปิดทองหลังพระ

ความหมาย: การทำสิ่งที่ดีโดยไม่ได้ป่าวประกาศ หรือยกความดี
ความชอบให้ผู้อื่น

สำนวนคู่ที่ 6 สามารถแสดงอรรถลักษณะได้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงอรรถลักษณะของคำว่า “花 (hana) ดอกไม้” กับ “ทอง”

	พืช	วัสดุ	เป็นแผ่น	ส่วนประกอบ ของต้นไม้	สวยงาม	มีประโยชน์
花 (hana) ดอกไม้	+	-	-	+	+	+
ทอง	-	+	+	-	+	+

สรุปผล

1. สรุปผลการวิเคราะห์อรรถลักษณะของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับพืชหรือสิ่งที้นำมาเปรียบเปรยในสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย

สำนวนคู่ที่ 1 เมื่อวิเคราะห์อรรถลักษณะของคำว่า “石 (ishi) หิน” กับ “กระเบื้อง” และอรรถลักษณะของคำว่า “木の葉 (konoha) ใบไม้” กับ “น้ำเต้า” พบว่า ทางด้านความเหมือน เมื่อพิจารณาถึงการเปรียบเทียบระหว่างของที่มีน้ำหนักมาก “石 (ishi) หิน” กับ “กระเบื้อง” ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้เปรียบเทียบในสำนวน พบว่ามีอรรถลักษณะที่บอกรวมตัวว่าเป็น [+วัสดุ] เหมือนกัน และมีมิติ “น้ำหนัก” ที่เหมือนกัน คือ อรรถลักษณะ [+หนัก] และเมื่อพิจารณาถึงการเปรียบเทียบระหว่างของที่มีน้ำหนักเบา “木の葉 (konoha) ใบไม้” กับ “น้ำเต้า” ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้เปรียบเทียบในสำนวน มีอรรถลักษณะที่เหมือนกันคือ [+พืช] และ [+เบา] และเมื่อพิจารณาถึงความต่างของคำว่า “石 (ishi) หิน” กับ “กระเบื้อง” ที่ใช้เปรียบเทียบในสำนวน พบว่ามีมิติ “ลักษณะรูปร่าง” แตกต่างกัน คือ “石 (ishi) หิน” แตกต่างจาก “กระเบื้อง” ในแง่ที่ “石 (ishi) หิน” จะมีลักษณะรูปร่างที่เป็นก้อน [+เป็นก้อน] ส่วน “กระเบื้อง” จะมีลักษณะรูปร่างส่วนใหญ่ที่เป็นแผ่น [-เป็นก้อน] และเมื่อพิจารณาถึงความต่างของคำว่า “木の葉 (konoha) ใบไม้” กับ “น้ำเต้า” ที่ใช้เปรียบเทียบในสำนวน พบว่ามีมิติ “ลักษณะ

กับ “ปราชญ์” ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้เปรียบเทียบในสำนวน พบว่ามีอรรถลักษณะที่บอกหมวดไม่ตรงกัน คือ “麻 (asa) ปอ” มีอรรถลักษณะบอกหมวดเป็นพืช [+พืช] ส่วน “ปราชญ์” มีอรรถลักษณะบอกหมวดเป็นมนุษย์ [-พืช] และมีมิติ “ความรู้” แตกต่างกัน คือ คำว่า “ปราชญ์” แตกต่างจากคำว่า “麻 (asa) ปอ” ในแง่ที่ “ปราชญ์” เป็นคนที่มีความรู้และสติปัญญา [+ฉลาด] ส่วน “麻 (asa) ปอ” เป็นพืชซึ่งไม่มีความคิดหรือความรู้สึกใด ๆ [-ฉลาด]

สำนวนคู่ที่ 5 เมื่อวิเคราะห์อรรถลักษณะของคำว่า “老い木 (oiki) ไม้แก่” กับ “ผู้ใหญ่” พบว่า ทางด้านความเหมือน มีมิติ “อายุ” เหมือนกัน คือ อรรถลักษณะ [+อายุมาก] และเมื่อพิจารณาความแตกต่างของคำว่า “老い木 (oiki) ไม้แก่” กับ “ผู้ใหญ่” ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้เปรียบเทียบในสำนวน พบว่ามีอรรถลักษณะที่บอกหมวดไม่ตรงกัน คือ “老い木 (oiki) ไม้แก่” มีอรรถลักษณะบอกหมวดเป็นพืช [+พืช] ส่วน “ผู้ใหญ่” มีอรรถลักษณะบอกหมวดเป็นมนุษย์ [-พืช]

สำนวนคู่ที่ 6 เมื่อวิเคราะห์อรรถลักษณะของคำว่า “花 (hana) ดอกไม้” กับ “ทอง” พบว่า ทางด้านความเหมือน มีมิติ “คุณสมบัติ” เหมือนกัน คือ อรรถลักษณะ [+สวยงาม] และมีมิติ “มูลค่า” เหมือนกัน คือ อรรถลักษณะ [+มีคุณค่า] และเมื่อพิจารณาความแตกต่างของคำว่า “花 (hana) ดอกไม้” กับ “ทอง” ซึ่งเป็นสิ่งที่ใช้เปรียบเทียบในสำนวน พบว่ามีอรรถลักษณะที่บอกหมวดไม่ตรงกัน คือ “花 (hana) ดอกไม้” มีอรรถลักษณะบอกหมวดเป็นพืช [+พืช] ส่วน “ทอง” มีอรรถลักษณะบอกหมวดเป็นวัสดุ [-พืช] และมีมิติ “ลักษณะรูปร่าง” แตกต่างกัน คือ คำว่า “ทอง” แตกต่างจากคำว่า “花 (hana) ดอกไม้” ในแง่ “ทอง” เป็นวัตถุที่มีลักษณะเป็นแผ่น เป็นก้อน และเป็นแท่ง [+เป็นแผ่น] ส่วน “花 (hana) ดอกไม้” เป็นพืช เป็นส่วนประกอบหนึ่งของต้นไม้ ไม่ได้มีลักษณะเป็นแผ่น [-เป็นแผ่น] [+เป็นส่วนประกอบของต้นไม้]

“藪 (yabu) พุ่มไม้” และ “หญ้า” ใช้เปรียบเทียบถึงบ่อเกิดของปัญหาหรือความอันตราย ซึ่งทั้งสองสำนวนมีความหมายที่เหมือนกัน คือ การสร้างปัญหาหรืออันตรายให้กับตนเอง โดยการทำสิ่งที่ไม่จำเป็น ตัวอย่าง การทำให้งูซึ่งเป็นสิ่งอันตรายออกมาจากหญ้าที่เป็นที่ซ่อนตัวของมัน ซึ่งการกระทำนี้ทำไปก็มีแต่จะเกิดอันตรายกับตนเอง ทำไปก็ไม่เกิดผลดีอะไร มีแต่ผลเสียที่ตามมา

สำนวนคู่ที่ 4 จากการวิเคราะห์สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบในสำนวนจะเห็นได้ว่า ในสำนวนภาษาญี่ปุ่นใช้ “蓬 (yomogi) หญ้าโยโมกิ” เป็นพืชที่มีลำต้นอ่อน สามารถโค้งงอได้ง่าย มาเปรียบเทียบถึงนิสัยของมนุษย์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แต่ในสำนวนภาษาไทยไม่ได้กล่าวถึงสิ่งนี้ และในสำนวนภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นมีการนำเอา “麻 (asa) ปอ” และ “ปราชญ์” มาเปรียบเทียบถึงสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดนิสัยของมนุษย์ กล่าวคือ ถ้าหญ้าโยโมกิที่เป็นพืชที่มีลำต้นอ่อนและงอได้ง่ายมาเกิดอยู่ในดงปอที่เป็นพืชที่มีลำต้นตรงก็จะทำให้หญ้าโยโมกิมีลำต้นตรงตามไปด้วย ซึ่งทั้งสองสำนวนมีความหมายโดยนัยที่คล้ายคลึงกัน คือ การคบหากับคนดีก็จะทำให้คนผู้นั้นกลายเป็นคนดีตามไปด้วย

สำนวนคู่ที่ 5 จากการวิเคราะห์สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบในสำนวนจะเห็นได้ว่า “老木 (oiki) ไม้แก่” กับ “ผู้ใหญ่” ใช้เปรียบเทียบถึงคนที่มีอายุมากและใช้เปรียบเทียบถึงความดีร้ายของคนสูงวัย ทั้งในสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยมีการนำของสองสิ่ง ที่ต่างกันทางด้านลักษณะภายนอกแต่มีความสัมพันธ์ทางด้านอายุเหมือนกันมาใช้ ในการเปรียบเทียบเหมือนกัน จึงทำให้ความหมายโดยนัยที่สื่อออกมาของทั้งสองสำนวนนั้นคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ไม้ที่แก่แล้วจะสูญเสียแรงติดตัว ดังนั้นการจะตัดให้งอ จึงไม่สามารถทำได้ เช่น ถ้ามนุษย์เราโตเป็นผู้ใหญ่แล้วจะฝึกฝน เรียนรู้ หรือแก้ไข สิ่งต่าง ๆ ได้ค่อนข้างยาก ดังนั้นจึงควรฝึกฝน เรียนรู้ หรือแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่ตอนที่ เป็นเด็ก ซึ่งทั้งสองสำนวนมีความหมายที่คล้ายคลึงกัน คือ หากไม่แก้ไขข้อบกพร่อง เสียตั้งแต่ในตอนที่อายุน้อย ก็จะไม่แก้ไขในตอนที่มีอายุมากแล้วไม่ได้

สิ่งที่นำมาเปรียบในปริศนาคำทายส่วนใหญ่มักจะอยู่รอบตัวของผู้ทายปริศนาและผู้ตอบปริศนา แม้ว่าคำตอบและสิ่งที่นำมาเปรียบนั้นมีความห่างไกลและไม่เกี่ยวข้องกันเลย สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงหน้าที่ของอรรถลักษณะที่ทำให้คำทายและคำตอบมีความเชื่อมโยงกัน การเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากอรรถลักษณะของแบบเปรียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการใช้ภาษาของคนไทยที่สรรค์สร้างปริศนาคำทาย

2. จากการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างทางความหมายของคำศัพท์ที่เกี่ยวกับพืชหรือสิ่งที่นำมาเปรียบเปรยในสำนวนภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทยพบว่า แม้ว่าสำนวนที่มีคำศัพท์เกี่ยวกับพืชที่ได้คัดเลือกออกมาศึกษาในครั้งนี้จะมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันทางด้านความหมายของสำนวน แต่ในด้านของเอกลักษณ์ของสิ่งที่นำมาเปรียบยังคงมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่แสดงออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน คือ สำนวนภาษาญี่ปุ่นมักจะใช้พืชหรือสิ่งของที่เห็นทั่ว ๆ ไปในชีวิตประจำวันนำมาเปรียบเปรยในสำนวน เช่น หิน ใบไม้ ดอกไม้ ต้นปอ เป็นต้น ส่วนสำนวนภาษาไทยมักจะใช้สิ่งของที่ต้องอาศัยการตีความหมายมากกว่า ซึ่งบางอย่างอาจจะไม่ได้พบเจอในชีวิตประจำวันบ่อยมากนัก และมักเลือกใช้คำศัพท์ที่มีความหมายลึกซึ้งมากกว่าในการนำมาเปรียบเปรยในสำนวน เช่น น้ำเต้า ปราชญ์ การปิดทอง เป็นต้น ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ หรือความเชื่อที่มีความเป็นเอกลักษณ์ สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของพิริยา สุรขจร (2544) ที่กล่าวว่า การเปรียบเทียบความหมายของสำนวนจีนที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์กับสำนวนภาษาไทยนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ สำนวนจีนที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์ชนิดนั้น ๆ เหมือนกัน สำนวนจีนที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์ชนิดอื่น ๆ แต่สำนวนภาษาไทยใช้คำเกี่ยวกับสัตว์ชนิดอื่น และสำนวนจีนที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์ชนิดนั้น ๆ แต่สำนวนภาษาไทยไม่ได้กล่าวถึง สัตว์ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าลักษณะทั่วไปของสำนวนจีนและสำนวนภาษาไทยมีทั้งที่เหมือนและต่างกันของสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบแต่ก็สามารถ

สื่อความหมายออกมาได้เหมือนกัน นอกจากนี้ สำนวนต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ตลอดจนทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ ของคนจีนและคนไทยได้

เอกสารอ้างอิง

ไซโต้, ทากาชิ. (2559). *これでカンペキ! マンガでおぼえることわざ・慣用句*

[‘เลียน’ แบบเด็กภาษาญี่ปุ่น *ことわざ・慣用句* สุภาชิต • สำนวน].

สำนักพิมพ์ภาษาและวัฒนธรรม.

ธนาคม มีทรัพย์บรรจง. (ม.ป.ป.). *สุภาชิต คำพังเพย และสำนวนภาษาไทยฉบับ*

นักเรียน. สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา.

นพรัตน์ น้อยเจริญ. (2557). *อรรถลักษณะของสิ่งมีชีวิตในปริศนาคำทายไทย*

[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

Srinakharinwirot University Institutional Repository (SWU IR).

<https://ir.swu.ac.th/jspui/handle/123456789/4416>

พิริยา สุรขจร. (2544). *สำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์: การศึกษา*

เปรียบเทียบ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR).

<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/9609>

เพ็ญศรี วิงศ์วิภาณนท์. (2525). *ภาษาไทย 3 ความหมาย: หน่วยที่ 13*.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อริยานุวัฒน์ สมชายกุล. (2559). *8,000 สำนวนภาษาไทย*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ.

J-Campus. (2552). *สุภาชิตภาษาญี่ปุ่น*. <http://www.j-campus.com/kotowaza>

Nida, Eugene A. (1979). *Componential analysis of meaning: An*

Introduction to Semantics Structure. (2nd ed.). Mouton

Publisher.

Wordy Guru. (2564). **สำนวนภาษาไทยพร้อมความหมาย.**

<https://www.wordyguru.com/article/สำนวนภาษาไทยพร้อมความหมาย>